

משה חיים פלח

בשיטת הרמב"ם בגדר קידושי מיאון..... א

בענין מיאון בזיקה..... 1

בשיטת הרמב"ם בגדר קידושי מיאון

ובביאור שיטת רש"י נתבאר במקו"א דאזיל לטעמיה בקידושין (מד ב ד"ה והוא) גבי קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה דהיכא דנתרצה האב חיילי למפרע [כפשטא דלישניה התם] ודדברי הרמב"ן (שם בהשמות) מצוהר דע"י הגילוי דעת דלצטוף דניחא ליה איגלאי מילתא דהוי זכות ומהני מדין זכין לאדם שלא בפניו, ויש לומר דס"ל לרש"י דה"ה היכא דגדלה ונתרצה בקידושין הוי גילוי דחשיב זכות לה, וחייילי הקידושין מדין זכין, ויעוין בקרן אורה.

ויעוין עוד בלשון רש"י (יה ב) דטעמא דקטנה אין נישואין גמורין ונאסרת ע"י אחותה הנופלת לייבום משום "שלא היו נישואיה גמורים שמה תמאן" (ויעו"ש בהגהו"ש דבכת"י ליתא) וכ"כ רש"י בריש פרק בית שמאי (קז ב) בטעמא דאינה פוטרת מדין זרת ערוה וז"ל "אינה זרת הבת להפטר משום זרת ערוה ואזיל והצת יכולה למאן אינן נישואין גמורין ולא מתייבמת הואיל ולא מיאנה הבת היא לה הך זרת ערוה במקצת" וז"ב לכאורה אמאי נקט משום דשמא תמאן, ותיפוי"ל דאינן נישואין אלא מדרבנן [וכדנקט באמת רש"י בריש פרק קמא (ב ב)] וכל היכולה למאן כגון שהערוה קטנה ויכולה למאן ולא מיאנה ומת אחיו הואיל וקידושיה אינה אלא מדרבנן וזיקת נפילתה מדרבנן אינה פוטרת זרתה כו' וכ"ה ברש"י בצרכות (כז ב) יעו"ש.]

ונראה דרש"י אזיל לטעמיה דלמ"ד גדלי בהדה היינו למפרע, ולדידיה הא דלא הווי נישואין

בפרק בית שמאי (קט ב) שני אחין נשואין לשתי אחיות כו' גדולה וקטנה מת בעלה של קטנה תלא הקטנה משום אחות אשה מת בעלה של גדולה רבי אליעזר אומר מלמדין את הקטנה שתמאן זו רבן גמליאל אומר אם מיאנה מיאנה ואם לאו תמתין עד שתגדיל ותלא הלזו משום אחות אשה רבי יהושע אומר אי לו על אשתו אי לו על אשת אחיו מו"יא את אשתו בגט ואשת אחיו בחלינה, ובגמ' (קט ב) צעא מיניה רבי אלעזר מרב מאי טעמא דרבן גמליאל משום דקסבר קידושי קטנה מיתלא חלו וכי גדלה גדלי בהדה אף על גב דלא צעל או דלמא משום דקסבר המקדש אחות יבמה נפטרה יבמה והלכה לה אי צעל אין אי לא צעל לא כו', ומצוהר דמיבעי לגמ' דדילמא כל קידושי מיאון גדלי בהדה מדאורייתא אע"פ שלא צעל.

ופירש רש"י וז"ל גדלי בהדה ואף על גב דלא צעל דניקדשה השתא מ"מ משגדלה תפסי קידושי מעיקרא ואיגלי מילתא למפרע דזיקה דהך לא כלום הוא עכ"ל, ובפשוטו משמע דחייילי הקידושין למפרע ממש, וכבר תמהו הראשונים שם ע"ד רש"י דהא אין מעשה קטנה כלום, ולהכי פירשו הראשונים דגדלי בהדה היינו מכאן ולהבא וכן משמעות דברי התוס' שם, אלא דנתקשו הראשונים אף לשיטתם דהא כבר נתאכלו המעות והכא ל"ש לכאן הא דשיעבוד המעות קיים, ותי' הראשונים דאיכא תקנה דרבנן לשעצדה וממילא שיעבוד המעות קיים יעו"ש

גמורין אינו אלא משום שמא תמאן, ומש"כ רש"י בריש
מכילתין וצרכות דהוי דרבנן קאי למ"ד ללא גדלי
צדה.

ולשיטת הראשונים גדלי צדה אינו אלא מכאן
ולהבא, ונתקשו דהא נתאכלו המעות,
והוצרכו לחדש דאיכא תקנה דרבנן לשעבד את הקטנה
[ואכתי מחודש דחשיב דהנך מעות ניתנו בתורת
קידושין כלפי קידושי גדלות] לכאורה נראה לצאר,
דהנה הרשב"א [קידושין סז] כתב צהא דקטנה שנתקדשה
שלא לדעת אביה דחיישינן שמא נתרצה האב וז"ל ויש
לפרש שמא נתרצה כששמע בו דהו"ל כהתקדשי לי על
מנת שירצה אביך שמקודשת לכשישמע ולא ימחה
ואע"פ שלא חלו בשעת נתינה בו, וכ"כ הטור (סי' נו)
בשם הרמ"ה וז"ל דוקא סתם ללא ידעינן אם נתרצה
אם לא כגון ששמע וסתק אבל אם נתברר שנתרצה
כששמע הווי קידושין משעת שמיעה אפי' אם לא שידך
ואפי' אם לא נתרצה מיד כששמע אלא שתק ולא מיחה
ואח"כ נתרצה הוכיח סופו על תחילתו והווי קידושין
משעת שמיעה אפילו אם נתאכלו המעות קודם
שמיעה בו עכ"ל, ומבואר ללא חיילי אלא מכאן
ולהבא, אך הוא תמוה טובא לכאורה, דהא מבואר
בסוגיא דהתם (מ"ה) דאף בקידושי ביאה חיישינן שמא
נתרצה האב, ואם איתא ללא חיילי אלא מכאן ולהבא
הא כבר כלתה קניינו, ויעוין בר"ן [קידושין סז] דהוכיח
מהתם דחיילי למפרע, וז"ב טובא שיטת הרשב"א
והרמ"ה.

ובחידושי הגרש"ש (קידושין סי"ט) ובמשנת ר' אהרן
(קידושין סי' כו) ציארזו בשיטת הרמ"ה
והרשב"א, דהנה שיטת התוס' והרשב"א (שם סג א ובכ"ד)
ודעמייהו דצמעכשיו דצבר שלא צא לעולם ליכא
חסרון דכלתה קניינו, וציארזו האחרו' [יעוין צחי'
הגרש"ש (גדלים סכ"ג) ובכ"ד] דהיכא דאומר מעכשיו
הרי שצין בעלי הדברים נגמרה סיצת הקנין, אלא
דכיון דאכתי אין הדבר בעולם לא מצי הקנין לחול
מהשתא, וכשיצא לעולם חייל ממילא, אך כיון דסיצת
הקנין נשלמה תו לא צעינן דיהא מעשה הקנין קיים
בשעת החלות, ועד"ז ציארזו האחרו' הכא, דה"נ איהו
עביד השתא מעשה קידושין וסיצת קידושין גמורה,
אלא דכיון דאכתי ליכא ריזוי האב לא חיילי הקידושין
מהשתא [וציארזו צוה בכמה דרכים ואכ"מ] אך משעה
דנתרצה האב ואיכא דין דעת מקנה, חיילי הקידושין
מכח המעשה דמעיקרא^א.

ומעשה נראה לצאר עד"ז דינא דגדלי צדה, דכיון
דהמקדש מלדו גמר את המעשה אלא
דאכתי ליכא דעת מקנה, ליכא חסרון דכלתה קניינו,
וכדין מעכשיו בדשלב"ל [ויעוין בשי' ר' שמואל ז"ל (כו)
א סק"ה] דנקט גם בכוונת רש"י לקמן (קט ב) ללא חיילי
למפרע ממש אלא דמעשה הקידושין הווי מעיקרא וכן
הוצא מהגר"ח שמואלצ"ח ז"ל (בס' הוצרכו לזכרו עמ' קפד,
בענין קידושי קטנה שגדלה) דציאר בכוונת רש"י יעו"ש, אך
יעוין היטב בלשון רש"י שם ואכמ"ל.

והנה בעיקר הבעיה אי גדלי צדה אע"פ שלא בעל
אז דילמא בעל אין לא בעל לא, בפשוטו נטו

^א **אולם** בשיטת הרשב"א והרמ"ה אכתי ז"ב, דהרי הרשב"א כתב וז"ל והכא אף על פי שנתאכלו המעות קודם ששמע האב נמי חוששין
לה דה"ל כהרי את מקודשת לי לאחר ל' יום ואף על פי שנתאכלו המעות מקודשת עכ"ל, הרי מבואר מדברי הרשב"א דטעמא
דמקודשת אע"פ שנתאכלו המעות היינו כדין מקדש לאחר ל' ונתאכלו המעות, ומבואר דהכא דמי למעשה לאחר ל' דאיכא חסרון דכלתה
קניינו אלא דכסף שאני [ובמשנת ר' אהרן] שם כתב כן בדברי הטור בשם הרמ"ה, אולם יעוין ביד רמה הנדמ"ח דמבואר נמי דדימה
למקדש לאחר ל' [ובמקו"א נבואר לדון דבקידושי ביאה כה"ג ליכא חסרון דכלתה קניינו, דהרי יסוד דין קידושי ביאה היינו מעשה
אישות, וי"ל דע"כ מנכ האישות נעשה ע"י הביאה אכתי לא כלה, וי"ל דסגי צוה דתו לא חשיב כלתה קניינו, אלא דבעלמא במקדש
בביאה לאחר ל' י"ד דליכא כלל אישות ע"י הך ביאה, כיון דאין דעתו כלל דיחולו הקידושין מהשתא, אך בקטנה שנתקדשה שלא לדעת
אביה, כיון דאיהו בעי דיחולו הקידושין מהשתא י"ל דחשיב מנכ אישות מהשתא ואכמ"ל.

בר חמא אמר ר' נפקעו קדושי ראשון ר' זירא אמר רב נחמן גמרו קדושי ראשון כו' ויעוין באחרו' סם [ויעוין עוד ברמב"ם (פ"ג מאיסורי ביאה הי"ג) וז"ל שפחה חרופה האמורה בתורה היא שחזיה שפחה וחזיה בת חורין ומקודשת לעד צד עברי שנאמר לא יומתו כי לא חופשה הא אם נשתחררה כולה חייבין עליה מיתת ב"ד שהרי נעשית אשת איש גמורה כמו שביארנו בהלכות אישות עכ"ל ויעוין בגליון הגרע"א שם].

והראב"ד שם השיג וז"ל וכיון שנשתחררה גמרו קידושיה כקדושי קטנה שגדלה, אמר אברהם דבר זה יש לו ב' פנים לא נודע מדבריו אם קטנה שגדלה גומרין קידושיה מן התורה אם לא, אבל ממה שכתב למעלה נודע שהוא סבור שגומרין מן התורה ואמר שגם זו כמו כן קידושיה גומרין מן התורה, ואם גומרין מן התורה כי בא אחר וקדשה אחר שנשתחררה למה אסרה על הראשון אלא אפילו לא בא אחר וקדשה קדושי הראשון אינם קידושי גמורין ואריך לחזור ולקדש כדי שתהיה לו לאשה גמורה עכ"ל.

והנה בעיקר דברי הרמב"ם, דדימה מקדש חזיה שפחה וחזיה בת חורין ונשתחררה לקידושי קטנה שגדלה, לכאורה נראה לבאר, דכיון דהוא חזיה בת חורין שפיר שייך בה מעשה קידושין, אלא דלא מנא חיילי קידושין גמורין בכולה, אך כשנשתחררה חיילי קידושין גמורין מכה מעשה הקידושין דמעיקרא [אך לענין עמס המעשה י"ל דחשיבא כגבאר אחד, ושפיר חשיב מעשה קידושין כלפי כולה²] וכדנבאר בדין

הראשונים דקי"ל דלא גדלי בהדה אלא אי בעל וכדמשמע בסוגיא דנדה (מו א) אולם הרי"ף (סס) כתב דספיקא היא יעוין סם.

ובדעת הרמב"ם מצינו לכאורה סתירות בזה, דהנה יעוין ברמב"ם (פ"ד מאיסות הי"ח) וז"ל כיצד מתקדשת למיאון, שאם נתקדשה ולא רצת לישב עם בעלה רכיבה למאן בפני שנים ולומר איני רוצה בו ויוצאה בלא גט כמו שיתבאר בהלכות גירושין, וזו היא הנקראת ממאנת, ולמה יוצאה בלא גט מפני שאין קידושיה קידושין גמורין מן התורה אלא קדושי קטנה זו מדברי סופרים והן תלויין שאם ישבה עם בעלה עד שגדלה גמרו קידושיה ונעשית אשת איש גמורה ואינו צריך לחזור ולקדשה אחר שגדלה, ואם לא רצת לישב רכיבה למאן ותנא בלא גט עכ"ל, והראב"ד השיג וז"ל אמר אברהם זה אינו אלא מדרבנן היא ואינה יכולה למאן עכ"ל, וגרחה דנקט בשיטת הרמב"ם גדלי בהדה מדאורייתא ואע"פ שלא בעל וכפשטא דלישנא דהרמב"ם.

עוד כתב הרמב"ם (סס הי"ט) וז"ל המקדש אשה שחזיה שפחה וחזיה בת חורין אינה מקודשת קידושין גמורין עד שתשתחרר, וכיון שנשתחררה גמרו קידושיה כקידושי קטנה שגדלה ואינו צריך לקדשה קידושין אחרים, בא אחר וקדשה אחר שנשתחררה הרי זה ספק קידושין לשניהם עכ"ל, והוא מסוגיא דגיטין (נג ב) חזיה שפחה וחזיה בת חורין שנתקדשה לראובן ונשתחררה וחזרה ונתקדשה לשמעון רב יוסף

² **והנה** יעוין ברמב"ם (פ"ד מאיסות הי"ט) דכתב וז"ל המקדש גויה או שפחה אינן קידושין אלא הרי היא אחר קידושין כמו שהיתה קודם הקידושין וי"ז אריכות לשון הרמב"ם דאחר דכתב ד"אינן קידושין" הוסיף "אלא הרי היא אחר קידושין כמו שהיתה קודם קידושין" דמאי אחי לשמועין בזה, וגרחה דס"ד דנהי דבעודה גויה ושפחה לא שייכי בה הלכות קידושין, אך מ"מ עמס המעשה שפיר הוי מעשה קידושין, ואם תגיייר או שתתחרר יחולו בה הקידושין ממילא מכה מעשה הקידושין דמעיקרא, וכמבואר הכא בדברי הרמב"ם גבי חזיה שפחה וחזיה בת חורין, ולזה כתב הרמב"ם דהרי היא אחר קידושין כמו שהיתה קודם קידושין, היינו דלא חשיב מעשה קידושין כלל, ואף אם נתגייירה או נשתחררה לא חיילי בה קידושין מכה המעשה דמעיקרא.

ויעוין ברמב"ם (פ"א מטומאת מת הי"ג) וז"ל ואין הגוי מטמא בזהל ודבר זה קבלה הוא והרי הוא אומר במלחמת מדין כל נוגע בחלל ולא הזכיר שם אהל, וכן הגוי אינו נעשה טמא מת אלא גוי שנגע במת או נשאו או האהיל עליו הרי הוא כמי שלא נגע הא למה זה דומה לבהמה שנגעה במת או האהילה על המת, ולא בטומאת המת בלבד אלא בכל הטומאות כולן אין העכו"ם ולא הבהמה מטמאין בהן

גדלי בהדה, ופלוגתא דסוגיא דגיטין חי גמרי ופקעי י"ל דלאלא כאידך גיסא דלא גדלי בהדה, אך הרמב"ם דפסק דגדלי בהדה ה"ה הכא גמרי קידושין בתורת ודאי [דטעמא דמ"ד פקעי היינו משום דלא ס"ל סברת גמרי קידושין, והא חי אפשר דתפאר מקודשת בחליה וכדציארו התוס' שם, אך למאי דפסק הרמב"ם דגדלי בהדה ואפשר דיחלוו הקידושין ככולה מכה מעשה דמעיקרא, ליכא כלל טעם דיפקעו הקידושין.

אלא דנ"ב סתירת דברי הרמב"ם מינייה וציה, דמחד כתב ד"כיון שנשתחררה גמרו קידושה" דמשמע דהו קידושין גמורין וסיים הרמב"ם ד"בא אחר וקידשה אחר שנשתחררה הרי זה ספק קידושין לשניהם" וכדתמה הראב"ד [והכס"מ כתב לדחוק דהא דגמרו קידושה אינו אלא לענין דאין צריך לחזור ולקדשה אף דאינו אלא ספק קידושין, אך כבר תמהו האחרו' מדברי הרמב"ם בהלכות איסורי ביאה (פ"ג ה"ג) וז"ל שפחה חרופה האמורה בתורה היא שחליה שפחה וחליה בת חורין ומקודשת לעבד עברי שנאמר לא יומתו כי לא חופשה הא אם נשתחררה כולה חייבין עליה מיתת ב"ד שהרי נעשית אשת איש גמורה כמו שציארנו בהלכות אישות עכ"ל הרי להדיא דגמרי קידושה בתורת ודאי ונעשית אשת איש גמורה מדאורייתא לחיוב מיתה, ויעוין בדברי הגרע"א בגליון הרמב"ם (הל' איסורי ביאה סע) דעמד בזה יעו"ש].

והנה מדברי הרמב"ם בהלכות אישות נראה בפשוטו דס"ל דקידושי קטנה שגדלה גדלי בהדה מדאורייתא, וכדנקט הראב"ד בדעתו וכנ"ל, אולם בהלכות גירושין (פ"ה ה"ו) כתב הרמב"ם וז"ל קטנה שלא מיאנה והגדילה אף על פי שלא צעלה צעלה משנעשית בת שמים עשרה שנה ויום אחד הרי זו אינה

ממאנת שהרי הגדילה, וכריכה גט מדברי סופרים שהרי לא בא עליה אחר שהגיעה לשני נערות עד שנחוש לה שמא הביאה סימנין ותהיה ספק מקודשת ולא בא עליה אחר שגדלה כדי שתהיה אשת איש גמורה, ונמצאת שאינה צריכה גט אלא מנשואי קטנות שהן מדברי סופרים, לפיכך אם עמדה ונתקדשה אחר שגדלה תופסין בה קדושי שני כו' עכ"ל, ומצואר הכא דקידושי קטנה שגדלה לא גדלי בהדה מדאורייתא ואינה אשת איש גמורה אלא מדברי סופרים בלבד ומה"ט תפסי בה קידושי אחר [ויעוין עוד ברמב"ם בהלכות יבוס וחליה (פ"ה הכ"ג)] והוא דלא כמצואר בפשוטו בדבריו בהלכות אישות וכנ"ל [ויעוין במ"מ בהל' אישות].

והנה כבר נתבאר לרוב גדלי בהדה דמי לדין נתקדשה שלא לדעת אביה, והחס נמי מנינו סתירה בלשון הרמב"ם מינייה וציה, דתחילה כתב הרמב"ם (פ"ג מאישות ה"ג) וז"ל נתקדשה קודם שתבגור שלא לדעת אביה אינה מקודשת אפילו נתרצה האב אחר שנתקדשה כו' אך סיים וז"ל וצין היא וצין אביה יכולין לעכב, צין שנתקדשה בפניו צין שנתקדשה שלא בפניו אינה מקודשת עכ"ל, וכבר תמה הר"ן (קידושין סע) דכיון דפסק דאפילו נתרצה האב בפירוש אינה מקודשת, היאך כתב דצין היא וצין אביה יכולין לעכב, ויעוין בכס"מ ובאחרו' מש"כ בזה.

וכן יש לתמוה בדברי הר"ן (קידושין סע) דפסק נמי כשיטת הרמב"ם דאפילו נתרצה האב אינה מקודשת וכנ"ל, ואעפ"כ הביא בסו"ד פלוגתא דרב ורב אסי יעוין שם, ויעוין בהג' הב"ח ובהג' דרך תמים דכתבו להגיה בדברי הר"ן דאין זה מדברי הר"ן אלא הגהה.

עכ"ל, וצ"ב אריכות לשון הרמב"ם דאחר דכתב ד"הגוי אינו נעשה טמא מת" האריך להסו"ד ד"גוי שנגע במת או נשא או האהיל עליו הרי הוא כמי שלא נגע" ולדמותו לבהמה שנגעה, ונראה דה"כ ס"ד דנהי דגוי לאו בר חלות קבלת טומאה, מ"מ כל דנגע בטומאה ונתגייר אח"כ חייב עליה דיני טומאה מכה המגע דמעיקרא [דכלפי ע"ס סיבת טומאה ליכא חילוק בין גוי לישראל, אלא דגוי לא נאמר דיני טומאה וטמאה, ולהכי ס"ד דכל דנגע במת בעודו גוי, אם נתגייר חייב עליה דיני טומאה] וצ"ב אשמעינן הרמב"ם דהרי הוא כמי שלא נגע, וכמו שכתב הכא גבי קידושין, דהרי היא אחר קידושין כמו שהיתה קודם הקידושין.

ונשתחררה דאם צא אחר וקידשה מקודשת לשניהם מספק [דספק אי גמרי או פקעי] וכידוע מזינו צכ"ד דנותרו נוסח ב' המהדורות כאחד.¹

והנה בעיקר גדר תקנת מיאון, נמצא במקו"א דהנה צריש סנהדרין (ב) (ג) תנן החליצה והמיאוןין ששלשה ופירש רש"י שם דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון, ותמה הגרע"א (ס) דהא גט לא צעי שלושה, וכבר ביארו האחרו' דאין כוונת רש"י דמיאון הוי כעין גט אלא דמיאון הוי כעין חליצה וצעי שלושה כחליצה וכדיכיל להו התם החליצה והמיאוןין בשלושה.

וביאור הדברים נראה, דס"ל לרש"י דגדר דין חליצה היינו מיאון זויקה וכדכתיב "מאן יצמי" ויעמד ואמר לא חפצתי לקחתה" ונהי דקריאה לא מעכבא מ"מ זהו יסוד מעשה החליצה, דכיון דזיקה רחמנא רמי עליה שלא מדעתו, כל דהיבס ממאן זויקה פקעה הזיקה ואינו יורש הזיקה צעל כרחו, ונקט רש"י דדין מיאון אסמכוהו רבנן על דין חליצה, דכשם דבחליצה מזינו דמהני מיאון היבס להפקיע הזיקה, ה"נ מהני מיאון האשה להפקיע האישות.

ויעוין במאירי (סס מו ב) שכתב וז"ל כבר ביארנו לשיטתנו שכל שנתקדשה שלא לדעת האב אינה מקדשת כלל ומה שנשאו ונתנו בשמועה זו בקטנה או נערה שנתקדשה שלא לדעת אביה אם יכולין בין היא בין אביה לעכב אם דוקא אביה ולא היא אין לה מקום לשיטתנו שהרי אין כאן קדושין כלל ומתוך כך לא הביאה גדולי הפוסקים (הוא הר"י) והמחברים (הוא הרמב"ם) עכ"ל ונראה דבספרי הר"י ורמב"ם שלפניו לא הוצא הך דינא (ויעוין צשינו"ס ברמב"ם ס).

ולכאורה נראה מזה, דבאמת ב' מהדורות הן בדברי הרמב"ם והרי"ף, דבמהדורה א' פסק הרמב"ם כהך גיסא דקידושי קטנה גדלי צהדה אע"ג דלא צעל, ועפ"ז פסק דחליצה שפחה וחליה צת חורין שנתקדשה ונשתחררה גמרו קידושיה מדאורייתא בתורת ודאי והבא עליה חייב מיתה כדין אשת איש, וכן להאי לישנא קטנה שנתקדשה חס נתראה האב מקודשת, וצוה כתב דמכל מקום בין היא ובין אביה יכולין לעכב, ובמהדורה אחרת פסק הרמב"ם כנטיית הראשונים דלא גדלי צהדה אלא אם צעל, וצוה כתב דה"ה בחליצה שפחה חליה צת חורין שנתקדשה

¹ **וכבר** הוצא דלפני המאירי לא היה בדברי הרמב"ם בהלכות אישות הא ד"ד בין היא ובין אביה יכולים לעכב", ובדברי הרמב"ם (פ"ד מאישות הט"ו) גבי חליצה שפחה חליה צת חורין ד"צא אחר וקידשה זריכה גט משניהם" ועוין צכ"ח (פ"י מד) שכתב וז"ל זריך לומר דלא היה כתוב לפני רבינו (הטור) דין זה כלל בספרי הרמב"ם שבידו וכדמוכח להדיא ממה שכתב רבינו דין זה אח"כ ע"ש הרא"ש ולא כתבו מחלה ע"ש הרמב"ם עכ"ל ויעוין עוד בזמ"מ (ה"ל אישות ס) וצשינו"ס שם, ובהלכות עבדים (פ"ה ה"ו) כתב הרמב"ם וז"ל שפחה חרופה אם רצה לשחרר חליה הנשאר ומיעשה אשת איש גמורה כו' עכ"ל ויעוין צכס"מ שם דכך היא הגירסא הנכונה, וצשינו"ס שם דליכא כתי"ג דגרסי "ותיעשה אשתו".

ולשוך הרמב"ם (פ"ד מאישות ה"ח) כיצד מתקדשת למיאון, שאם נתקדשה ולא רצת ליבש עם צעלה זריכה למאן צפני שנים ולומר איני רוצה צו ויואלה בלא גט כמו שימצא בהלכות גירושין, וזו היא הנקראת ממאנת, ולמה יואלה בלא גט מפני שאין קידושיה קידושין גמורין מן התורה אלא קדושי קטנה זו **מדברי סופרים** והן **מלוויין** שאם ישבה עם צעלה עד שגדלה גמרו קידושיה ועשית אשת איש גמורה ואינו זריך לתזור ולקדשה אחר שגדלה, ואם לא רצת ליבש זריכה למאן ותצא בלא גט עכ"ל, ולכאורה נראה דארכזה אחי ריכשי, דמחד כתב הרמב"ם דאין קידושיה "קידושין גמורין" אלא הן "מלוויין" שאם גדלה נעשית אשת איש "גמורה" ומאידך כתב הרמב"ם דאין קידושין אלו "מן התורה" אלא קידושי קטנה זו "מדברי סופרים" ונראה דהן ב' המהדורות בדברי הרמב"ם, ועי"ש צשינו"ס דתיבת "גמורין" ליחא ברוב כתבי היד [וכן אריכות לשון הרמב"ם "אין קידושיה קידושין גמורין מן התורה אלא קידושי קטנה זו מדברי סופרים" וז"ל לכאורה אריכות הלשון "קידושי קטנה זו" דהא בהך קטנה עסיק, והז"ל אין קידושיה מן התורה אלא מדברי סופרים, ובאמת ועוין צשינו"ס דבכמה כתי"ג ליחא לתיבות "קידושי קטנה זו", ונראה לכאורה דיש כאן הוספה ממדורו, וזו הרמב"ם וכתב ד"קידושי קטנה זו מדברי סופרים"] [וכבר נמצא במקו"א דנראה דלפני הטור הייתה המדורו"ק דהרמב"ם].

אולם לדרך זו דקידושי קטנה גדלי זהדה מדאורייתא, יש לומר לכאורה דיסוד דין מיאון אסמכוהו אהך קרא ד"אס מאן ימאן אביה" וכדדרשנין (קידושין מו ב) דצין היא וצין אביה יכולים

למאן [ובעיקר גדר דין מיאון, יעוין עוד בריטב"א בר"פ בית שמאי (ק 6) ד"כיון דקטנה היא שאין דעתה שלם אחא דבור ומצטל דבור" ואכמ"ל].

בענין מיאון בזיקה

סתפרש אלא לא צבינא כך הא בחצרך צבינא קא אמרה מדלא קא ממאנה בכלוהו לפיכך מתיבמת לשאר האחיין כמו שפירש רבינו הגדול צפרק ראשון עכ"ל, ומשמע דבאמת הוי מיאון לחצי זיקה, ויעוין עוד בפירוש הריב"ן (ב 3) וז"ל השתא ממאנת גופה שריא לשאר האחים שלא מיאנה בהם ולא פקעה כנגדן קידושי בעלנה שמת עכ"ל.

וכן משמע מלישנא דגמ' לקמן (ק 3) רב אסי אמר מיאנה בזה מותרת אפילו לו לימא כרבי אושעיא סבירא ליה דאמר אינה ממאנת לזיקתו צדד יבם הכי נמי דמציא עקרא הכא בשני יבמין עסקינן דאין מיאון לחצי זיקה, ומשמע לכאורה דמאן דפליג סבר דיש מיאון לחצי זיקה, וזריך ביאור גדר הדברים.

ונראה לדון דהנה לקמן צפרק ארבעה אחין (ב 3) שומרת יבם צין יבם אחד צין שני יבמין ר"א אומר יפר ר' יהושע אומר לאחד ולא לשנים ר' עקיבא אומר לא לאחד ולא לשנים והוינן בה בשלמא ר"ע סבר אין זיקה אפי' אחד לר' יהושע אחד יש זיקה לתרי אין זיקה אלא לר"א נהי נמי דקסבר יש זיקה בשלמא אחד מיפר אלא לתרי אמאי כו' ופירש רש"י וז"ל אלא לתרי אמאי נהי נמי דיש זיקה אפי' לתרי מיהו יפרו שניהם מיבעי ליה.

אך צנדרים (עד ב) לישנא דגמ' בשלמא ר"ע סבר אין זיקה ור"י סבר יש זיקה אלא ר"א מאי טעמיה אי יש זיקה אין ברירה, ופירש הר"ש שם וז"ל דהיכא דשני יבמין אין ברירה למי היא זקוקה ולמי תהיה לאשה ומש"ה אפילו שניהם אינן יכולין להפר דכיון דבשעת

אמר רב לילי בר ממל אמר מר עוקבא אמר שמואל צרת ממאנת אסורה למאן אילימא לאחים השתא היא גופא שריא דאמר שמואל מיאנה בזה מותרת בזה צרתה מיבעיא אלא לדידיה ומאי שנא ממאנת דשריא לאחיין דלא עבדא בהו מעשה צרה נמי לא עבדא בהו מעשה גזירה משום צרת בתו ממאנת כו', ופירש רש"י אלא לדידה ליבם שמיאנה בו אסורה דמיאון עקר ליה לזיקה וקאי עליה באשת אח ואם תאמר מיאון נישואין קמאי עקר והרי היא נכרית אללו ומותרת לו גזירה דרצנן היא הואיל ולא מיאנה צראשון ומנכ נישואין נפלה להתייבם נראית כאשת אחיו והכי אמרי' לקמן משעת נפילה נראית ככלתו עכ"ל, והיינו דאף דבאמת נישואי קמאי קא עקרא מ"מ נראית כעוקרת הזיקה לחוד, וא"כ הויא כלפיו אשת אח שלא צמקום מנזרה, והא דלשאר האחיין מותרת משום דלא נעקרה הזיקה אלא כלפיו.

ויעוין במלחמות (לק' צפרק בית שמאי דל"ז ע"א מדפ"ה) דתמה וז"ל ואם תאמר כיון דנשואין קמאי קא עקרה לשמואל ורבי יוחנן האיך אפשר שתהא ממאנת לחצי זיקה עכ"ל, והיינו דכיון דבאמת אין המיאון בזיקה עצמה אלא בנישואי קמאי, היאך אפשר דיתחלק הדין דכלפי האם שמיאנה בו דיינינן דפקעו נישואי קמאי וכלפי שאר האחיין דיינינן להו כנישואין וכזקוקה מחמתן, ותירך הרמב"ן וז"ל היינו דקאמר שמואל בעלת הגט היא דחי לה הילכך לגמרי קא דחי לה צין ממנו צין מאחיין הכא אייהי דחיא נפשה וצידה תלו חכמים מיאון והיא אינה דוחה עצמה לגמרי עד

ולדרך זו דלמ"ד יש זיקה לתרי חלה זיקה לשניהם בתורת ודאי, יש מקום לבאר הא דין מיאון לחצי זיקה, דיש לומר דדין מיאון אינו דוקא במעשה הקידושין, אלא סגי במיאון בעצם האישות, ומעתה היכא דנפלה לפני שני יבמין, וירשו שניהם את אישות המת, נמצא דכעת נתחלקה אישות המת בין שניהם, ולהכי שפיר מציא למאן במחצית האישות דיצם זה, ונעקרה הך מחצית האישות מתחילתה, ומ"מ אכתי זיקת היצם השני קיימת.

הפרתן אין ברור לנו מי הוא אישה אין הפרתן כלום דרחמנא אמר אישה יקימנו ואישה יפירנו דבעינן שיהא ידוע בשעת הפרה עכ"ל ויעוין עוד ברא"ש שם. **ובמשנת** ר' אהרן (ס"י טו) נקט דפליגי הנך סוגיות בגדר דין זיקה לתרי, דלסוגיא דיבמות איכא זיקה לשניהם בתורת ודאי, ומש"ה לא פרכי דאין ברירה אלא רק דיפרו שניהם, אך לסוגיא דנדריס אף למ"ד יש זיקה לתרי היינו דזקוקה לאחד מהם ואין ידוע למי, ולהכי פרכי דאין ברירה.